

ROVANIEMEN KAUPUNGIN TEKOÄLYPOLITIikka

1. Johdanto

Tässä tekoälypolitiikassa määritellään Rovaniemen kaupungin käyttöön otettavien tekoälyä hyödyntävien sovellusten, järjestelmien ja palveluiden käyttöön liittyvät periaatteet, vastuut ja käytölle asetetut tavoitteet. Tekoälypolitiikka toimii pohjana muille organisaation laatimille tekoälyä koskeville ohjeille, joilla täsmennetään politiikkatason linjauksia käytännössä. Tekoälypolitiikkaa sovelletaan koko Rovaniemen kaupungin henkilöstön ja toimialojen laajuisesti.

Tekoälyratkaisuja on tarjolla runsaasti ja niiden käyttö kasvaa tulevaisuudessa entisestään myös nykyisten järjestelmien uusien ominaisuuksien myötä. Tekoälypolitiikka sitoo myös näitä tekoälyominaisuuksia, jotka päivitetään käyttöön jo olemassa olevaan järjestelmään. Tekoälyratkaisuilla haetaan toiminnan tehostamista ja resurssien järkevämpää hyödyntämistä. Näiden tavoitteiden tukeminen kaupungin toiminnassa on kannatettavaa ja käyttökohteet turvallisiksi havaituille uusille tekoälyratkaisuille tulevat lisääntymään jatkossa tekoälyn kehittämisen myötä.

Tekoälypolitiikalla luodaan perusta, jonka pohjalta voidaan Euroopan unionin tekoälysäädös huomioiden hallitusti, turvallisesti ja vastuullisesti kehittää toimintaympäristöä tekoälyteknologioita hyödyntävään suuntaan. Tekoälyratkaisut eivät saa vaarantaa kaupungin tehtävien hoitoa niin, että valittujen teknologioiden käyttö kaupungin toiminnassa aiheuttaisi haittaa taikka heikentäisi kunnan tai sen asukkaiden ja työntekijöiden tietojen suojaa. Suunniteltaessa tekoälyratkaisuja kaupungin käyttöön tulee tekoälypolitiikan lisäksi huomioida kaupungin muut politiikat, kuten tietoturva- ja tietosuojapolitiikka, eivätkä nämä dokumentit voi olla ristiriidassa keskenään.

2. Määritelmät

Tekoälyllä (Artificial Intelligence, AI) tarkoitetaan, että tietojärjestelmä, sovellus tai laite käyttää ihmisen älyyn liitettyjä taitoja, kuten päättelyä, oppimista, suunnittelemista tai luomista. Näiden tunnusomaisten ominaispiirteiden vuoksi sitä käytetään tällä hetkellä pitkälti avustavana teknologiana toiminnan tehostamistarkoituksessa.

Tekoälyratkaisuja voidaan käyttää uuden sisällön tuottamiseen, luovuutta vaativien töiden tukemiseen tai suurten tietomassojen monipuoliseen käsittelyyn. Tekoälyn avulla voidaan suorittaa myös kielen tai puheen tunnistamista, kielen kääntämistä,

kuvitusten tekoa tai kuvien sisällön tulkintaa. Generatiiviset tekoälyratkaisut (Generative Artificial Intelligence, GenAI) ovat sellaisia, jotka pystyvät tuottamaan sisältöä mm. tekstin, kuvan, videon tai äänen avulla.

Euroopan unionin tekoälyasetuksessa (2024/1689) **tekoälyjärjestelmä** on määritelty tarkoittavan: ”konepohjaista järjestelmää, joka on suunniteltu toimimaan käyttöönoton jälkeen vaihtelevilla autonomian tasoilla ja jossa voi ilmetä mukautuvuutta käyttöönoton jälkeen ja joka päättelee vastaanottamastaan syötteestä eksplisiittisiä tai implisiittisiä tavoitteita varten, miten tuottaa tuotoksia, kuten ennusteita, sisältöä, suosituksia tai päätöksiä, jotka voivat vaikuttaa fyysisiin tai virtuaalisiin ympäristöihin”. Tässä politiikassa noudatetaan tekoälyasetuksen määritelmiä.

3. Säätely

Koko tekoälyratkaisuiden elinkaaren ajan on noudatettava kansallista ja EU-tasoista lainsäädäntöä.

4. Tekoälyn käytön periaatteet

Viranomaistoimintaan kohdistuu erityisiä vaatimuksia, jotka osaltaan rajaavat hyödynnettävissä olevien palveluja tuottavien toimijoiden valikoimaa. Viranomaistoiminnan erityispiirteet voivat korostua tekoälyratkaisuita arvioitaessa eri tavalla, kun mitä perinteisiä järjestelmiä arvioitaessa.

Keskeiset periaatteet, jotka tekoälyn käytössä ja hyödyntämisessä tulee huomioida:

- eettisyys
- vastuullisuus
- luotettavuus
- syrjimättömyys
- ihmiskeskeisyys
- läpinäkyvyys
- tekijänoikeuksien kunnioittaminen

Tekoälyn tuottamasta sisällöstä on tarkasteltava, että se täyttää yllä mainitut periaatteet. Vinoumat tuotoksessa voi johtua monesta seikasta, sillä tekoälyn hyödyntäminen on monimutkainen kokonaisuus, jossa muuttujia on mahdoton välttämättä huomata. Tästä syystä on huomioitava, että lopullinen vastuu tuotoksen oikeellisuudesta on aina taholla, joka toiminnassaan hyödyntää tekoälyratkaisuja.

Kaupunkia julkisena toimijana sitovat myös muut toimintaa ohjaavat periaatteet, kuten hyvän hallinnon periaatteet sekä virkavastuu silloinkin, kun toiminnassa hyödynnetään tekoälyratkaisuja.

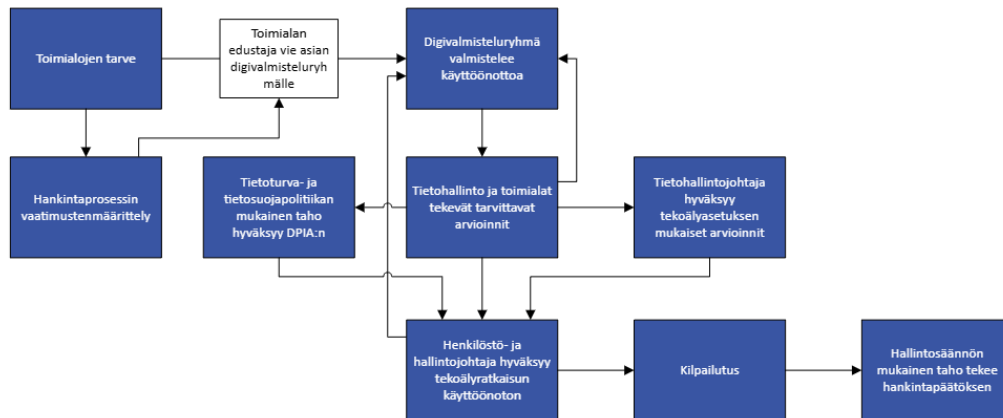
5. Käytettävät tekoälyteknologiat

Käytössä olevista tekoälyratkaisuista on ylläpidettävä listaa tietohallinnon tietojärjestelmäkartassa, jossa mainitaan käytettävä teknologia, käyttötarkoitukset, mahdolliset käyttötarkoitukset ja ratkaisuille tehtävät riskiarviot.

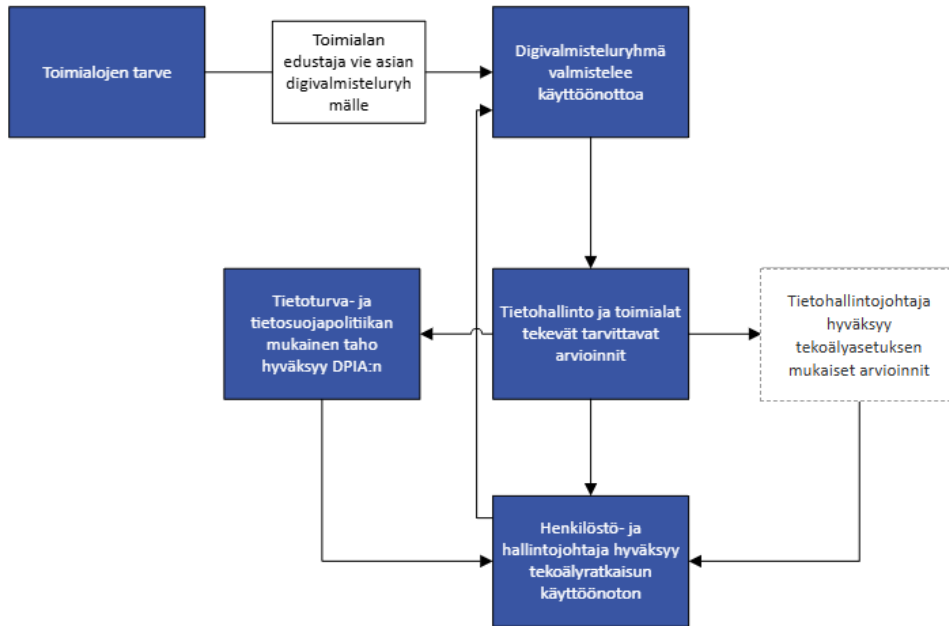
Tietojärjestelmäkartaan tulee kirjata myös ne käytössä olevat järjestelmät, joihin tulee päivityksenä tekoälyominaisuuksia. Tietojärjestelmäkartan tarkoituksena on hallita käytettäviä tekoälyratkaisuita ja katselmoida uusien tekoälyratkaisuiden käyttöönottotarpeita sekä vanhojen ratkaisuiden poistotarpeita.

6. Uuden tekoälyratkaisun käyttöönotto

Toimialat ilmoittavat järjestelmä- ja tekoälyratkaisutarpeistaan digivalmisteluryhmälle, joka valmistelelee tarvittavat arvioinnit ja tekee päätösesityksen digiohjausryhmälle. Ennen uuden tekoälyratkaisun käyttöönottoa tulee tarkistaa, onko samaan käyttötarkoitukseen jo käytössä jokin tekoälyratkaisu. Lisäksi ennen uuden tekoälyratkaisun käyttöönottoa tulee tehdä tietosuojan vaikutustenarviointi sekä tekoälyasetuksen mukaiset arvioinnit, ja hyväksyttää vaikutustenarvioinnit tietoturva- ja tietosuojapolitiikan ja tekoälypolitiikan mukaisilla tahoilla. Arviointien jälkeen tekoälyratkaisun käyttöönotto hyväksytetään digiohjausryhmällä.

Kuva 1: uuden tekoälyjärjestelmän käyttöönotto.

Kuva 2: tekoälykomponentin päivitys olemassa olevaan tietojärjestelmään.

7. Riskienhallinta

Tekoälyn käyttöön liittyvät yleiset riskit käsitellään osana kaupungin muuta riskienhallintaa. Rovaniemen kaupungilla riskienhallintaa ohjaa riskienhallinnan perusteet -dokumentti, jota katselmoidaan ja päivitetään säännöllisesti. Riskienhallinta on jatkuvaa ja aktiivista toimintaympäristön seuraamista ja mahdollistaa osaltaan nopean puuttumisen havaittuihin epäkohtiin. Tekoälyn mahdollisuuksien nopea lisääntyminen tuo osaltaan esiin laajan skaalan uusia riskejä, jotka tulee käsitellä hallitusti riskilähtöisen arvioinnin avulla.

8. Roolit ja vastuut

Viranomainen on aina vastuussa käyttämiensä tekoälyratkaisuiden tuloksista ja niiden vaikutuksista. Tekoälyn käyttöä seurataan ja ohjataan kaupungin toimesta.

Digiohjausryhmä vastaa tekoälypolitiikan valmistelusta jalkauttamisesta, ylläpidosta ja toteutumisesta. Digiohjausryhmä vastaa siitä, että kaupungin toiminta tekoälyn suhteen täyttää lain asettamat vaatimukset ja valvoo lainmukaisuuden toteutumista. Digiohjausryhmä määrittää valvonnan metriikat ja keinot, sekä vastaa tekoälyratkaisuihin liittyvästä raportoinnista. Digiohjausryhmä voi delegoida valmistelu- ja seurantavastuutehtäviä eteenpäin.

Digiohjelman valmisteluryhmä valmistelee tehtäviä, jotka perustuvat toimialojen ilmoittamiin tarpeisiin. Näitä ovat esimerkiksi uusien järjestelmien ja niihin sisältyvien tekoälyratkaisuiden käyttöönoton valmistelutehtävät.

Tietohallinto ylläpitää tietojärjestelmäkarttaa, johon tekoälyratkaisut sisältyvät.

Toimialat ilmoittavat tekoälyratkaisut tietohallinnolle tietojärjestelmäkartan ylläpitämistä varten.

Toimialat ja tietohallinto vastaavat yhdessä tekoälyasetuksen, tietosuoja-asetuksen sekä tiedonhallintalain mukaisista arvioinneista, sekä toimialalla käyttöönotettavien tekoälyratkaisuiden riskien arvioinneista.

Tietoturva- ja tietosuojatyöryhmä laatii ja päivittää ohjeita tekoälyratkaisuiden käyttöön.

Henkilöstö- ja hallintajohtaja hyväksyy käyttöönotettavat tekoälyratkaisut ja ohjeet niiden käyttöön.

9. Osaamisen kehittäminen ja tiedottaminen

Koska tekoäly tuo mukanaan täysin uudenlaisen tavan tietojen käsittelylle, tuo se mukanaan myös kasvavan tarpeen kehittää henkilöstön osaamista ja ymmärrystä. Tekoäly tukee ja avustaa asiantuntijatyötä ja antaa henkilölle parempia mahdollisuuksia analysointiin, ideointiin, isojen tietomassojen käsittelyyn ja parempien palveluiden ja toimintatapojen kehittämiseen.

Kaupungin on varmistettava, että sen henkilöstöllä on riittävä osaaminen käyttää tekoälyratkaisuja turvallisesti ja vastuullisesti. Tästä syystä työnantajan tulee kiinnittää erityinen huomio tekoälyä hyödyntävien järjestelmien ja sovellusten käytön ohjeistamiseen sekä koulutusten järjestämiseen.

10. Hyväksyntä

Kaupunginhallitus on käsitellyt ja hyväksynyt tämän tekoälypolitiikan ja se tulee voimaan heti. Poliittikkaa katselmoidaan ja päivitetään säännöllisesti, huomioiden tekoälyratkaisujen kehittyminen ja niiden käyttömahdollisuuksien laajentuminen.

Liite 1. Tekoälyn huoneentaulu henkilöstölle

Tämän dokumentin tarkoituksena on koota tiiviisti tekoälypolitiikan keskeiset linjaukset ja huomioitavat periaatteet.

- Käytä vain organisaation hyväksymiä tekoälyratkaisuja.
- Käytä tekoälyratkaisuja vain niille ennalta määriteltyihin käyttötarkoituksiin.

- Viranomainen on aina vastuussa tekoälyn käyttämisestä ja sen tuottamista tuotoksista.
- Suhtaudu kriittisesti tekoälyratkaisuiden tuottamaan tietoon.
- Tekoälyratkaisuja hyödyntäessä on noudatettava hyvän ja avoimen hallinnon periaatteita ja muistettava virkavastuu.
- Käyttäjien tulee noudattaa voimassa olevaa lainsäädäntöä.
- Jokainen käyttäjä on velvollinen noudattamaan tekoälyratkaisun käytöstä annettuja ohjeita erityisesti syötettävän tiedon osalta.
- Käytön tulee olla läpinäkyvää. Jos tuotos on tuotettu kokonaan tekoälyllä, on tästä mainittava.
- Jokaisella on vastuu huolehtia oman osaamisen ylläpidosta sekä riittävistä tiedoista käyttää tekoälyratkaisuja vastuullisesti.
- Käyttäjien tulee raportoida virheellisistä tai huonolaatuisista tuotoksista sekä muista poikkeamista tietoturvapoikkeamailmoituksella.
- Varmista, että tekijänoikeudet säilyvät Rovaniemen kaupungilla.
- Varmista, että noudatat tekoälyratkaisuiden käytössä tietoturva- ja tietosuojaohjeita.
- Tekoälyn käyttöön liittyvät riskit on huomioitava osana normaalia riskienhallintaa.